

Vilamarí

Avià

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Vilamarí. Camí d'Avià a Vilamarí 08610 AVIÀ. Zona Vilamarí
Emplaçament Al camí d'Avià a Bernades, abans del trencall a Pagerols. Antic camí Ral d'Avià a Casserres.

Coordenades:

Latitud: 42.05272
Longitud: 1.82811
UTM Est (X): 403026
UTM Nord (Y): 4656294

Classificació

Número de fitxa 08011 - 41
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Segle XIV-XVIII
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIL
Observacions protecció: BPU i ZEA. POUM Avià, DOGC 12/07/2011
Número inventari 2964 (1983)
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 003A00056
Autoria de la fitxa María del Agua Cortés Elía
Data de registre de la fitxa: dt., 04/12/2001 - 01:00

Descripció

Casa de planta rectangular allargassada, assentada sobre roca, amb la façana orientada a migdia, teulada a dues vessants amb el carener perpendicular a la teulada i amb un costat més ample. A l'interior té tres crugies perpendiculars a la façana a la planta baixa: al centre hi ha l'escala de pedra que donava accés a la sala (ara l'accés és tapiat), un passadís excavat a la roca i estables al fons; a la dreta unes corts amb un arc diafragma al mig i a les que s'accedeix a través d'un arc de mig punt rebaixat; i a l'esquerra més estables entre els que destaca una habitació amb porta esculpida i llinda amb la rosa de la sort i on hi ha una aigüera de pedra, un foc a terra i un forn de pa; entre aquesta habitació i el passadís hi ha una tina elevada folrada amb caixons. La planta també segueix l'estructura de tres crugies: la central està ocupada per una gran sala que s'obre a l'eixida (fruit d'una darrera ampliació) i a les habitacions; com a elements singulars la sala té una fornícula per capelleta, un rellotge de peu de fusta, el terra de rajols i les bigues del sostre de roure tallades amb una motllura; al costat esquerre s'obren quatre habitacions i una més a l'eixida. Tan sols una porta de la sala presenta una llinda amb la data gravada 1768 entre un cor i un crismó, a través d'ella s'accedeix a una habitació que té el sòl de lloses de pedra, mentre que la resta són de rajols. El cos de la dreta s'havia habilitat com a vivenda pels masovers i ara s'ha independitzat dels de la dreta i s'ha fet un pis completament nou. S'accedeix a les golfes a través d'una escala de fusta tancada des de la sala; aquestes es caracteritzen pel tamany dels cavalls emprats per fer la teulada i per la forma de recolzar les encavallades ja que la teulada no és simètrica. Aquesta casa ha estat fruit de diferents èpoques, fet que es veu a les façanes. La part més antiga seria el cos central que conserva l'arc diafragma i una espitllera, i que constituïa la primera domus i la casa d'època gòtica. Posteriorment es van afegir paulatinament cossos i pisos: primer es va ampliar la zona d'accés fent una porta adovellada de mig punt i la habitació de la planta baixa amb la llinda decorada; després s'afegiria el pis superior pel costat de ponent al segle XVIII, com ho denoten dates a finestres exteriors (1768, 2371 = 1732) i interiors (1768); al segle XIX s'afegiria el cos de la eixida per davant de la porta adovellada, dos arcs al cos de la dreta del primer pis i el cos de la façana posterior al costat del pou obrint una porta per accedir directament a la sala; finalment, ja a inicis del segle XX, es va tapar l'assegador de les golfes i modificar la façana principal, tapant un dels arcs de la planta. Cal destacar de l'interior una capella de fusta encastada a la pared que es troba a la habitació que s'obre a la eixida i que estava destinada als familiars sacerdots, els festejadors presents en totes les finestres de les habitacions, les tres portes de fusta de la sala amb quarterons, un foc a terra amb forn al primer pis i una biga reaprofitada que es troba a l'espai de l'arc diafragma a la planta i que era el cargol d'una premsa de vi. A les darreres modificacions, l'any 1999, es va aprofitar una llinda treta d'una finestra de la casa La Serra de Vilamarí per a una finestra de la façana posterior de la casa, en aquesta llinda hi ha la data 1774. Es tracta d'una casa molt interessant ja que ens permet anar seguint la seva història observant els elements arquitectònics.

Observacions:

Al 1347 i 1398 els habitants de Vilamarí es deien Coma (pergamins Serrateix ADS). Al 1530 es deien Corominas de cognom (pergamins de cal Mas), encara que es coneixen amb el sobrenom de Vilamarí (fogatge de 1553) que s'utilitzarà indistintament, fins i tot a l'actualitat. Al 1649 es perd el cognom Vilamarí (o Corominas) al casar-se la pubilla Maria Vilamarí amb Josep Canudas. A principis del segle XIX es torna a perdre el cognom Canudas al casar la pubilla Mònica Canudas amb Josep Casals. Actualment es manté aquest darrer cognom.

Història

Tenint en compte el topònim, possiblement la casa es remunti a època romana, però la manca de dades fermes ens impedeixen confirmar-ho. Sí podem confirmar la seva existència en època medieval, primer com una domus o casa fortificada, fet que es reflexa en els gruixuts murs i les espitlleres. Les cites en documents són freqüents, essent la més antiga del 1050 (ADS) en que es nomena l'alou de "Villa Meredi" que pertanyia al monestir de Santa Maria de Serrateix, el document és la venda de la meitat de l'alou que va fer el Comte Bernat a un particular anomenat Hug. Al 1242 surt al capbreu del monestri de Santa Maria de Serrateix (Villa Meredi) (ADS). Al 1359 es cita el camí que va a Vilamarey (APM), al 1395 unes terres que pertanyien a Francesc Vilamarí (Capbreu de Serrateix) i al 1530 el testament de Pere Corominas habitant a Vilamarí, que era casat amb una filla de Francesc Mas (APM). Al fogatge de 1553 surt Pere Vilamarí (segurament fill de l'anterior) (IGLESIAS, 1979). Al capbreu de 1701 consta que el mas Vilamarí (de Joseph Vilamarí) encara era alou del monestir de Serrateix, junt amb els masos Lavall i Saura que li pertanyen i en aquell moment son derruïts i deshabitats (no s'ha trobat més documentació d'aquests dos masos); també té terres que son alou del Paborde de Berga que depenia de Ripoll; més una terra dita lo Torrent que des del 1395 és alou del Rei (la citada més amunt). Del 1668 al 1846 es conserven diferents documents dels propietaris de Vilamarí en diferents èpoques. Entre ells destaca el document de nomenament com a baciner de l'Hospital de Santa Creu de Barcelona a Josep Canudas i Vilamarí l'any 1734 amb els respectius privilegis (amb segell de lacre). Des del segle XI tenim documentat el lloc de Vilamarí (Villa Meredi) com una zona amb varis masos (el mateix Vilamarí, mas de Na Saura, Santandreu o Barrals, Calvià, mas Gort, mas de Pere Ferran, Batrusques i Rodalet), donant nom el mas principal a la zona, que encara al segle XVII era coneguda com la "Quadra de Vilamarí". La casa Vilamarí era una casa important, alouera del monestir de Serrateix i del monestir de Ripoll i a partir del segle XVII del Rei; masia que abans del 1700 tenia agregats els masos Lavall i Saura, al 1767 tenia les masoveries de La Serra i La Barraca i a mitjans del segle XIX tenia aquestes dues més Les Vinyes i La Casanova. Encara es manté la propietat en mans de la mateixa família des de que es té notícia, a excepció de la casa Les Vinyes que es va vendre fa uns 15 anys. Com a fet curiós cal destacar que quasi sempre un dels germans de l'hereu era capellà, com per exemple consta al cadastre de 1767 (Rvdo. Mn. Juan, hijo de Martín Canudas i Vilamarí que va tenir 12 fills) i que tenien una habitació destinada a ells amb una petita capella que encara es conserva. Destaca també el fet de que a la zona de Vilamarí es cultivès vinya des de l'Edat Mitjana i això ha quedat palès, no només en el topònim de la casa Les Vinyes, sinó també en el fet de que es trobés un contrapès de premsa, una biga amb el cargol de fusta d'una premsa i l'existència d'una tina del segle XVII a l'interior de la casa.

Bibliografia

AA.DD. (1994). Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. Vol. 5 El Berguedà. Departament de Cultura. Barcelona.

AA.DD. (1985). Catalunya Romànica. Vol. XII El Berguedà. Fundació Enciclopèdia Catalana.

BOLÓS, J. (1983). Els monestirs del comtat de Berga des dels seus orígens fins al 1400. El monestir de Santa Maria de Serrateix. Tesi doctoral UB.

CAPSADA, J. I VALL-LAMORA, R. (1990). Masies d'Avià. L'Erol, núm. 31, pàgs. 14-16. Àmbit de Recerques del Berguedà.

CORTÉS, M. del A. (1996). Demografia històrica d'Avià. L'Erol, núm. 52, pàgs. 39-44. Àmbit de Recerques del Berguedà. Ajuntament d'Avià.

CORTÉS ELÍA, MARÍA DEL AGUA (2019). De bona casa, bona brasa. La casa i l'espai domèstic rural al Berguedà. Temes d'Etnologia de Catalunya, 30. Generalitat de Catalunya.

IGLÉSIAS, J. (1979). El fogatge de 1553. Fundació Salvador Vives i Casajuana. Volum I. Barcelona.

"Cadastre de 1767". "Amillament de 1862". (Arxiu Municipal d'Avià). "Capbreu d'Avià de la Abadia de Serrateix. Any 1701- 1704. Any 1729-1732. Any 1763-1772". Conservats a l'Arxiu Diocesà de Solsona. Pergamins del monestir de Santa Maria de Serrateix (ADS).

